

מתוך: 'ספר הכוזרי'

[...] אָבַל חֲכַמַת הַמוֹסִיקָה, חָשׁוּב בְּאֵמָה שֶׁהִיא מְכַבֶּדֶת הַנְּגוּנִים וּמַעֲמִידֶת אוֹתָם עַל הַגְּדוּלִים שֶׁבָּעַם, וְהֵם בְּנֵי לִוִי, מִתְעַסְקִים בְּנְגוּנִים בְּבֵית הַנִּכְבֵּד בְּעֵתִים הַנִּכְבְּדִים, וְלֹא הֶצְרַכּוּ לְהִתְעַסֵּק בְּצִרְכֵי הַפְּרָנְסָה בְּמָה שֶׁהָיוּ לוֹקְחִים מִהַמַּעֲשָׂרוֹת וְלֹא הָיָה לָהֶם עֵסֶק זולתי הַמוֹסִיקָה. וְהַמְּלָאכָה נְכַבֶּדֶת אֶצֶל בְּנֵי אָדָם, כְּאֲשֶׁר הִיא בְּעֶצְמָה אֵינָה גְרוּעָה וְלֹא פְחוּתָה, וְהָעַם מִחְשִׁיבוֹת הַשָּׁרֵשׁ וְזִכּוֹת הַטָּבַע כְּאֲשֶׁר הֵם, וּמְרַאשִׁיָּהֶם בְּמְלָאכָה: דָּוִד וְשִׁמּוֹאֵל. וּמָה תַּחֲשַׁב בְּמוֹסִיקָא, הָהָיוּ יוֹדְעִים אוֹתָהּ אִם לֹא?

סו אָמַר הַכוֹזֵרִי: שְׁמָה בְּלִי סִפְק נְגִמְרָה וְשְׁמָה הָיְתָה מְעוֹרְרַת הַנְּפֹשׁוֹת, כְּאֲשֶׁר יֵאמַר עֲלֶיהָ, שֶׁהִיא מַעֲתֵקֶת אֶת הַנְּפֹשׁ מִמְדָּה אֶל הַפְּפָה, וְלֹא יִתְכַן שְׁתַּהֲיָה הַיּוֹם בְּעֶרְךָ מִמָּה שֶׁהָיְתָה, מִפְּנֵי שֶׁשָּׂבָה פְּחוּתָה בְּהִתְעַסְקוֹת בָּהּ הַשְּׁפָחוֹת וְהַמְּלַעְרִים מִבְּנֵי אָדָם, אִף יִרְדָּה עִם חְשִׁיבוֹתָה כְּאֲשֶׁר יִרְדְּתָם אִתָּם עִם חְשִׁיבוֹתָכֶם.

סו אָמַר הַחֲבֵר: וּמָה תֵּאמַר בְּחֲכַמַת שְׁלֵמָה, וּכְבֹר דְּבַר עַל כָּל הַחֲכָמוֹת בְּכַח אֱלֹהֵי וְשִׁכְלֵי וְטַבְעֵי, וְהָיוּ נְשֵׁי הָעוֹלָם בָּאִים אֵלָיו לְהִעֲתִיק חֲכָמָתוֹ אֶל הָאֲמוֹת עַד מַהְדּוֹ, וְכָל הַחֲכָמוֹת הִעֲתִקוּ שְׁרָשִׁיָּהֶן וּכְלָלָם מֵאֲתָנּוּ אֶל הַפְּשָׁדִים תַּחֲלָה וְאַחַר כֵּן אֶל פָּרִס וּמְדֵי וְאַתְרֵי כֵךְ אֶל יוֹן וְאַתְרֵי כֵף אֶל רוּמֵי וְלֵאָרֶף הַזְּמַן וְרַב הַמַּצּוּעִים לֹא נִזְכָּר בְּחֲכָמוֹת, שֶׁהֵם הִעֲתִקוּ מִן הָעֵבְרִיִים אִף מִן הַיּוֹנִים וְהַרוּמִים, וְהַמַּעֲלָה לְעֵבְרִית בְּעֶצֶם הַלְשׁוֹן וּבְמָה שֶׁנִּכְלַל בָּהּ מִהַעֲנִינִים.

סז אָמַר הַכוֹזֵרִי: הַגִּישׁ לְעֵבְרִית מַעֲלָה עַל לְשׁוֹן הָעֵרֶב, הִיא יוֹתֵר שְׁלֵמָה וְיִרְחֶבָה מִמֶּנָּה, וְאַנְחֵנוּ רוֹאִים אֶת זֶה בְּעֵינֵינוּ.

סח אָמַר הַחֲבֵר: מֵצָא אוֹתָהּ מָה שֶׁמַּצָּא נוֹשְׂאֶיהָ, נִתְדַלְּדְלָה בְּדוֹתָם וְצָרָה בְּמַעוּטָם. וְהִיא בְּעֶצְמָה הַחֲשׁוּבָה שֶׁבְּלִשׁוֹנוֹת מִקְבֵּלָה וּסְבָרָא. הַקְּבֵלָה, שֶׁהִיא

הלשון אשר דבר בה יי יתברך עם אדם וחוה, ובה דברו שניהם, כאשר יורה על זה הגור אדם מאדמה, ואשה מאיש, וחוה מחי, וקין מקניתי, ושת משת, ונח מינחמנו, עם עדות התורה וקבלת דור אחר דור עד עבר עד נח עד אדם, ושהיא לשון עבר ובעבורו נקראת עברית, מפני שנשאר עליה עת הפלגה ובלבול הלשונות, וכבר היה אברהם מדבר בארמית באור פשדים, שהארמית היא לשון פשדים, והיתה לו העברית לשון מיחדת לשון הקדש, והארמית לשון חל, לכן נשא אותה ישמעאל אל הערב, והיו אלו שלש לשונות משתפות מתדמות, הארמית והעברית, בשמותיהם ובתהליכותיהם ובשמושיהם. ומעלתה מדרך הסברא לפי העם המשמשים בה, במה שהיה צריך אליו מהמליצה, כל שכן עם הנבואה הפושטת ביניהם, והצריך אל האזהרה ואל הנגונים והזמירות, ומלכיהם משה ויהושע ודוד ושלמה היתכן שיחסר להם מליצה בעת שהיו צריכים אליה לדבר, כאשר תחסר לנו היום בעבור שאבד הלשון ממנו? הראית ספור התורה, המשפן והאפוד והחשן וזולתם כשהצרכו אל שמות נכריות, היאך מצאו אותם עד תמם, וכמה נאה סדר הספור ההוא, וכן שמות העמים ומיני העופות והאבנים, וזמירות דוד, והתרעם איוב והתפכח עם רעיו, ותוכחות ישעיה ונחמיתיו, וזולתם.

ט אמר הכוזרי: תכליתך בנה ובזולתו שתשנה אותה עם זולתה מהלשונות בשלמות, ואיה המעלה היתרה בה? אבל – יש יתרון לזולתה עליה בשירים הממחרים הנבנים על הנגונים.

ע אמר החבר: כבר התבאר לי כי הנגונים אינם צריכים אל משקל הדבור, ושברק והמלא יכולים לנגן "הודו לה' פי טוב" בנגון, "לעשה נפלאות גדולות". זה בנגונים בעלי המעשים, אבל בשירים הנקראים אינשאדיא אשר בהם הוא נאה הדבור, לא הרגישו עליהם, בעבור המעלה שהיא מועילה ומעלה יותר.

עא אמר הכוזרי: ומה הוא?

עב אמר החבר: כי המכון מן הלשון, הכנס מה שיש בנפש המדבר בנפש השומע, וזאת הפונה לא תגמר על תמה אלא פנים אל פנים, מפני שלדברים

הנאמרים מעלה על הדברים שבכתב, וכאשר אמרו: "מפי סופרים ולא מפי ספרים", מפני שנעזרים בדברים שבעל פה בעמידה במקום ההפסקה, ובהתמדה במקום הסמוך, ובחזק הדבור ורפיונו, ובכריזות ובקריצות מתמיהה ושאלה והגדה ויחול והפחד ותחנה, ותנועות, שמקצרת מהם המליצה הפשוטה. ואפשר שיעזר המדבר בתנועות עיניו וגבותיו ובכל ראשו ובגידיו להבין הפעם והרצון והתחננו והגאנה על השעור שהוא רוצה. ובשארית הזאת אשר נשארה בלשוננו הנוצרת הברואה ענינים דקים ועמקים, נטבעו בה להבין הענינים ולהיותם במקום המעשים ההם שהם פנים בפנים, והם הטעמים אשר יקרא בהם המקרא, מצירין בהם מקום ההפסק והסמוך, ומפריד מקום השאלה מן התשובה, וההתחלה מן ההגדה, והתפוזן מן המתון, והצווי מן הבקשה, שיתבר בהם חבורים. ומי שזה כונתו מבלי ספק שהוא דוחה המחבר, כי המחבר לא יתכן לאמרו אלא על דרך אמת, והוא סומך ברוב במקום הנפרד ועומד במקום הסמוך, ולא יתכן להזהר מזה אלא בטרח גדול.

עג אמר הכוזרי: באמת נדחתה מעלה שמעית בעבור מעלה ענינית, כי החבור מהנה הנשמע, ומסרת הזאת- הענינים. אבל אני רואה אתכם קהל היהודים שאתם טורחים להגיע אל מעלת הסדור ולחקות זולתכם מהאמות, ותכניסו העברית במשקליהם.

עד אמר החבר: וזה מתעותנו ומרינו. לא די לנו הנחתנו המעלה הזאת, אלא שאנחנו מפסידים תכן לשוננו, שהוא מושם לחברה ונשיבהו למחלקת.

עה אמר הכוזרי: ואיך הוא זה?

עו אמר החבר: הלא ראית מאה אנשים קוראים במקרא כאלו הם איש אחד, פוסקים בצת אחת ומחברים קריאתם כאחד.

עז אמר הכוזרי: כבר התבוננתי בזה ולא ראיתי כמוהו לא באדום ולא בערב, ולא יתכן זה במקרא השירים, הודיעני, מאין היתה המעלה הזאת ללשון הזאת, ואיך תפסיד אותו המשקל.

עח אמר החבר: מפני שקבצו בה בין שני נחים ולא קבצו בין שלש תנועות אלא על ידי הדחק, וכא הדבור נוטה אל הנח, והועילה זאת המעלה, רצוני לומר: החברה והתריצות על הקריאה, והוקל בעבורה הזכרון והכנס הענינים בנפש. ותחלת מה שיפסיד במקצב השיר ענין אלה השני נחים, ויניח המלעיל והמלרע וישוב אכלה ואכלה שונה, ואמרו ואמרו, שונה במשקל אמר ואמר, וכן יהיה שבתי ושבתי שונה על מה שיש ביניהם מן ההפרש העובר והעתיד. וכבר היה לנו רחב בדרך הפייט אשר איננו מפסיד לשון כשנשמר החרוץ, אבל השיגנו באמירת המחבר מה שהשיג את אבותינו, במה שנאמר עליהם: "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם".

עט אמר הפזרי: אשאל אותך: התדע למה מתנועעים היהודים בקריאת העברית?

פ אמר החבר: אמרו, כי בעבור העיר החם הטבעי, ואינני סבור שהוא אלא מצד הענין שאנחנו בו, כי מפני שיכולים לקרא רבים מהם פה אחד היה אפשר שיתקבצו עשרה מהם או יותר על ספר אחד, ובעבור זה היו ספרינו גדולים, ויצטרף כל אחד מהעשרה שיטה עם העתים לעין התבה, וישוב, והוא נוטה ושב תמיד מפני שהספר בארץ, והיה זה הסבה הראשונה, ואחר כן שב מנהג מפני ההסתכלות והראיה ולהדמות כאשר הוא טבע מבני אדם. וזולתנו קורא כל אחד בספרו ומקורבו אל עיניו או יקרב הוא אליו כפי רצונו, מבלי שיצר עליו חברו, ואיננו צריך שיטה וישוב. ואחרי זה מעלת הנקוד ומסרת השבעה מלכים, ומה שיש לנו מהדיוק ומהדקדוק והתועלות היוצאות מההפרש אשר בין הקמץ והפתח ובין הציירי והסגול, ותועלותם בענינים להבדיל בין העובר והעתיד בהם, כמו שמתי ושמתי, וכמו ואברכהו ואברכהו ויבדיל בין פעל לתאר, כמו חכם וחכם, ובין הא השאלה והא הדיעה, כמו "העלה היא למעלה", וזולת זה ממה שהם מועילים מיפי סדר גלגול הדבור בקבוץ השני נחים, עד שתבא בדבור העברי קריאה יהיו שוין בה קהלה מבלי טעות. ולטעמים עוד תנאים אחרים, כי צדדי הדבור בעברית בדרך החלקה, משיגים קמוץ ופתיחה ושבר, ובחלקה אחרת קמוץ גדול והוא קמץ, וקמוץ בינוני והוא חולם, וקטן והוא שורק, ופתיחה גדולה והוא פתח, וקטנה והוא סגול, ושבר גדול והוא צירי, וקטן והוא חירק. והשוא מונעת באלה כלם בתנאים, והיא התנועה לכדה בלי תוספת, מביאה

נח אחריה, והקמץ יהיה סמוך לו נח משוף ולא יהיה סמוך לו דגש בתכונה הראשונה, ואם יבא סמוך לו דגש יהיה בעבור דחק בתכונה השנייה או השלישית. ונחו משוף הא או אלה, כמו ברא וקנה, ויכול שיבא אחר הנח המשוף, נח נראה, כמו "וקאם שאון". החולם יבא אחריו נח משוף, והנח שלו נאו או אלה, כמו לא לו, ואפשר שיבא אחריו נח נראה, כמו שור שמאל. הציירי יבא אחריו נח משוף, ונחו אלה או יוד, כמו יוצא ויוצאי. אבל ההא איננה באה אחרי הציירי בטבע בתכונה הראשונה, אף באה בתכונה השנייה. השורק מתנוצע על השלש תכונות, יבא אחריו המשוף, ויבא אחריו הדגש, והנח הנראה, ונחו הנאו לבדו, כמו לו ללון ולקח. החירק כמו השורק, כמו לי ולין ולבי. הפתח והסגול לא יבא אחריהם נח משוף בתכונה הראשונה, אבל תמשכם התכונה השנייה להשען עליה, או לטעם או למקום הפסק ופרק. והתכונה הראשונה תקבל תנאיה כשאתה מעין באות אות ותבה תבה, ולא תרגיש על תקנת גלגול הדברים המחברים מחבור והפסק ומלה גדולה וקטנה זולת זה, ואז יכוננו לה השבעה מלכים על תכונתם הראשונה מבלי חלוף, והשכא על ערכה מבלי געיא. והתכונה השנייה מעינת ביפי חבור המלות וגלגוליהם, ואפשר שישנה מן התכונה הראשונה לתמן השנייה. והתכונה השלישית מעלת הטעמים, ואפשר שישנה דבר משתי התכונות הקודמות, ואיננו נכרי בתכונה הראשונה רדיפת שלש תנועות שלא יפגס ביניהם נח, ולא דגש, אבל באה תנועה שבאית אחר תנועה שבאית שלש ויותר, כאשר יעבר זה בערבי, אבל זה נכרי בתכונה השנייה. ובעת שייודמנו שלש תנועות בתכונה הראשונה, תמשוף אחת מהם בתכונה השנייה בשעור נח: כמו, משכבי, לשכני רצפת, פי העברית קשה לה רדיפת שלש תנועות אלא בפגישת הכפל, כמו שררר, או אותיות אהח"ע, כמו נהרי נחלי, ואם תרצה תמשוף ואם תרצה תמהר. וכן תכשיר התכונה הראשונה קבוצ שתי תנועות זאת אחר זאת נמשכות כשעור שני נחים, וראתה התכונה השנייה כי הדבור בזה לא יהיה נאה, והפילה אחד משני המשכים והשאירה השני, כמו שמתתי ושמתי וכל הדומה לו. הלא תראה "פעל" וחבריו הדבור בו בהקף הנקוד, תמשוף העין והיא פתח ותנוח הפא והיא קמץ ומשיכת העין איננה כי אם להשען לא לנח רפה, ועל כן השאירו "אמר-לי" ו"עשה-לי" על התכונה הראשונה, מפני שנשענו על המלה הקטנה. וכן אנו רואין "פעל" בשני קמצין והוא פעל עבר. ונבקש עלת זה ונמצאנו באתנח או בסוף פסוק, ונאמר שזה הנח נתישב בתכונה השנייה בעבור העמידה

וההפסק. ונמצא הענין הזה הולך כן, עד שנמצא עוד פעל בשני קמצים
בזקף, ונבקש עלתו ונמצאהו מקום הפסק בענין, והיה דינו שיהיה אנתח או
סוף פסוק, לולא דחקים אחרים הצריכו שלא יפל באנתח ולא בסוף פסוק,
כאשר נמצא גם כן שני פתחים באנתח ובסוף פסוק על זולת ההלוח ההוא,
כמו וילך ויאמר, ויאמר וזקנתי, ותשב רנה. ונמצא עלת "ויאמר", מפני
ההקפדה על הענין, מפני שאין דין "ויאמר" לעמד בו, מפני צרכו אל מה
שאחריו בהשלמת הענין, אלא המעט, כמו "כאשר אמר", כי ענינו שלם
בהשבה על מה שקדם, והוא ראוי לקמץ מפני שהוא מקום הפסק. אך וילך
ותשב רנה היה צריך להיות באמת "וילך", "ותשב רנה" ומפני שקשה
להעתיק השבך אל פתחא גדולה מבלי גלגול, אבל העתיקוהו אל פתח.
ושמא "זקנתי" מהדרוך הזה, בעבור ששרשו זקן והעתיקו הציירי בעמידה אל
פתח. וכן נתמה מ"פעל" וכל אשר בא על משקלו מלעיל, משוף הפא והוא
בסגול, עד שנחשב שאם לא משכו הפא היה מביא צריך הדבור העברי
למשוף העין וישוב מלרע, ויהיה בין העין והלמד נח רפה אחר סגול, וזה
דבר תמה. ואין תמה בפא כי אי אפשר לה בלי נח, ומקום הנח ריק, והמשוף
ההוא שהוא מלעיל, אמנם הוא כנגד פן-על, לא כנגד פן-על, שכפאשר יבא
באנתח או בסוף פסוק שב פעל כנגד פאן-על וראינו צריך המשוף כפאשר
אמרנו בשמתי ושמתי. וכן נתמה מ"שער" ו"נער" וחקריהם על המשוף הפא
שלהם והוא פתח, ונחשב ונראה שהוא במקום "פעל", ואמנם נפתחו
בעבור "אהח"ע, ועל כן לא נשתנה בסמוך כפאשר ישתנה "נהר" ו"קהל"
ו"זקב", בסמוך, כי הוא על משקל "דבר". וכן נמצא אעשה יעשה אבנה
אקנה בסגול עם נח רפה, ונחשב בדמיון הראשון שהוא אפעל לפעל, ונראה
שעין הפעל לא נבנה על משוף אבל על נח נראה עם פתח לעולם, ויש לנו
אמתלא על שלא נקד בפתח גדול והיו אומרים אעשה, בעבור שלא תפל
פתחא על הא נחה אלא בקמץ, והקמץ משוף, ועין הפעל איננו משוף כל
עקר אלא אם תעתק אליו תנועה או תפל על אלף כמו אצא. וראוי להעתיק
אעשה אל סגול מפני שהוא המעט שבתנועות, ישוב וישתתף עם הציירי
כשיצטרף בתכונה השנית לישובו תמונתו בעמידה, וכמעט שלא נראה להא
באעשה מקום אלא בהפסק או בטעם, ויקל הדגש עמה, אעשה-לך אבנה
לי, עד שלא תראה, מה שאין כן באצא ואבא ויבא לי, ולא יבא אחריו דגש
ויבא לפניו צירי בעבור הראות האלף, והלא תראה קלותם בהא עד
שהפילוה מן הכתב והלשון ב"ויבן" ו"יקן" ו"יעש", ואיך תחליש בציירי,

אָבֵל הִיא נִתְּנָת הַמַּעֲטָה שֶׁבְּתוֹנוּעוֹת וְהִיא הַסְּגוּל. זֶה בְּתוֹכָהּ הָרֵאוּשׁוּנָה עַד שֶׁתַּעֲתִיקְנָהּ בְּתוֹכָהּ הַשְּׁנִית אֶל הַצִּירִי בְּהַפְסֵק. וְכֵן נִתְּמָה מִ"מֵרְאָה" וּמִ"מַּעֲשֵׂה" וּ"מִקְנָה" וְחִבְרִיהֶם, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה אוֹתָם בְּסִמּוּף בְּצִירִי, וּבְלִתִּי סִמּוּף בְּסִגּוּל, וְנִהְיָה סְבוּרִים שֶׁהָאֵמֶת בְּהַפְּףָּ זֶה. וְכֹאֲשֶׁר נִחְשַׁב עַל לְמַד הַפֶּעַל הַנִּתְּנָה וְהִיא הֵהָא, כִּי הִיא נִחְשָׁבָה כְּאִין, וְכֹאֲלוֹ הַשְּׁמוֹת הָאֵלֶּה אֵינָם כִּי אִם מֵרָא מַעֲשֵׂ מִקֵּן, לֹא הִיְתָה רְאוּיָה לְזוּלַת הַסְּגוּל, עַד שֶׁיָּבֹא צִרְף לְהִרְאוּתָהּ בְּנִחַ רְפָה בְּמֵרְאָה וּמַעֲשֵׂה, וּמֵרְאִיהֶן וּמַעֲשֵׂיהֶן, הוֹשֵׁב הַסְּגוּל צִירִי לְעִמּוֹד בְּעַת הַסִּמּוּף בְּמִקּוֹם הַפֶּתַח בְּמֵרְאָם וּמַעֲשֵׂם. וְאֲשֶׁר בָּא עַל הַתְּכוּנָה הָרֵאוּשׁוּנָה וְלֹא שִׁנְתָה אוֹתָהּ הַתְּכוּנָה הַשְּׁנִית בְּנִקּוּד אֶלָּא בְּדַבָּר, "בֵּן" כְּשֶׁהוּא נִפְרָד בְּצִירִי וְסִמּוּף בְּסִגּוּל, וְאֲפֹשֶׁר שֶׁיִּמְשָׁכֶהוּ הַטַּעַם, כְּמוֹ בֶּן יֵאִיר, וְהוּא עַל תְּכוּנָתוֹ הָרֵאוּשׁוּנָה בְּסִגּוּל. וְאֲפֹשֶׁר שֶׁיִּחְפְּזוּ הַטַּעַם "בֵּן אַחֵר" וְהוּא עַל תְּכוּנָתוֹ הָרֵאוּשׁוּנָה בְּצִירִי. וְאִין סִפֵּק בְּ"פֶעַל" מִלְרַע שֶׁהוּא בְּצִירִי, וְלִמְחַבֵּר הַחֲכָמָה הַדְּקָה הַזֹּאת סוּדוֹת נַעֲלָמִים מִמֶּנּוּ, וְאֲפֹשֶׁר שֶׁעֲמַדְנוּ עַל קֶצֶתָם. וְכֵן בְּהֶם לְהַעִיר עַל הַפְּרוּשִׁים, כֹּאֲשֶׁר אִמְרָנוּ בְּ"הַעֲלָה הִיא לְמַעֲלָה", וּבִמָּה שֶׁמְבַדִּיל בֵּין הָעוֹבֵר וְהַעֲתִיד וּבֵין הַנִּפְעֵל הָעוֹמֵד וְהַנִּפְעֵל הָעוֹבֵר, וַיִּנְקְדוּ נֶאֱסָף אֶל עַמִּי בְּקִמְצָן, וְכֹאֲשֶׁר נֶאֱסָף בְּפֶתַח, וַיִּנְקְדוּ וַיִּשְׁחֹט, וַיִּשְׁחֹט, וַיִּשְׁחֹט בְּקִמְצָן, וְאִם אֵינָם בְּמִקּוֹם הַפְּסֵק דְּבוּר, זֶה הִנֵּה בְּמִקּוֹם הַפְּסֵק עֲנִין, וְהִרְבָּה שֶׁמִּנְהִיגִים הַסְּגוּל הֵבֵא אַחֵר הַזֶּרְקָא מִנְּהֵג הָאֲתִנַּח וְהַסּוּף פְּסוּק וְהַזֶּקֶף וַיִּשְׁתַּנָּה מֵהַתְּכוּנָה הָרֵאוּשׁוּנָה. וְאֵלּוֹ הִיְתִי מִרְחִיב בְּשַׁעַר הַזֶּה הִיְתִי מֵאַרְיֵף הַסִּפֵּר. וְלֹא הִרְאִיתִי לְךָ כִּי אִם מַעֲט מִהַחֲכָמָה הַזֹּאת הַדְּקָה וְשִׁאִינָה מִפְּקָרַת אָבֵל הִיא בְּעֵלוֹת וּבְמִסּוּרוֹת.

פא אָמַר הַכּוֹזְרִי: דִּי לִי בְּזָה לְחֻבּוּב הַלְּשׁוֹן אֶצְלִי. וְאִנִּי מִחֲלָה פְּנִיךָ שֶׁתַּעֲתִיק עַמִּי אֶל תְּאֵר הָעוֹבֵד אֱלֹהִים אֶצְלָכֶם, וְאַחֵר בֵּן אֲשָׁאֵל אוֹתְךָ עַל טַעֲנוּתְכֶם עַל הַקְּרִיאִים, וְאַחֵר בֵּן אֲבָקֶשׁ מִמֶּךָ בְּדַעוֹת וּבְאֲמוּנוֹת שְׂרָשִׁים, וְאַחֵר בֵּן אֲשָׁאֵלְךָ עַל מַה שֶׁנִּשְׁאַר בְּיַדְכֶם מִן הַחֲכָמוֹת הָרֵאוּשׁוּנוֹת.

(מערכית: יהודה אבן תיבון)